

Gezant bij de Heilige Stoel (Marchant d'Ausembourg) aan minister van Buitenlandse Zaken (Luns), 23 maart 1957

Met verwijzing laatstelijk naar haar draadbericht van enkele dagen geleden, heb ik de eer Uwer Excellentie te berichten, dat ik juist even vóór de ontvangst daarvan een onderhoud bij Mgr. Samoré ter Staatssecretarie had aangevraagd. Ik had dit tijdstip voor een rappel gekozen, omdat inmiddels door de Verenigde Naties een voor Nederland gunstige beslissing was genomen door het verwerpen van het voorstel tot instelling van een commissie ter bevordering van onderhandelingen over Nieuw-Guinea tussen Nederland en Indonesië, en omdat ook inmiddels in Indonesië door Sukarno ernstige moeilijkheden werden ondervonden met een tendens naar decentralisatie van het bestuur.

Mgr. Samoré verraste mij dadelijk bij het begin van het onderhoud met de mededeling dat de statistieken van de R.K. organisatie in Indonesië wel degelijk over het jaar 1956 waren verschenen en dat deze geheel volgens de Nederlandse wensen waren gedrukt, met weglating dus van het gewraakte kaartje, met vervanging van de naam 'Archipel Indonésien' door 'la République d'Indonésie' en met weglating van alle gebieden die niet tot die Republiek behoorden, dus niet alleen Nederlands Nieuw-Guinea, doch ook Brits Borneo en Portugees Timor. Het enige exemplaar van deze statistiek, dat Mgr. Samoré mij kon afstaan, moge ik hierbij insluiten.

Na doorzage der statistiek, zeide ik aan Mgr. Samoré, dat ik wel meende reeds te kunnen zeggen dat de Nederlandse Regering met deze wijziging ingenomen zou zijn en daarin wel de inwilliging van haar wensen terzake zou zien. Ik vroeg hem echter tevens, waarom hij mij in December jl. nog had gezegd, dat van het publiceren van statistieken geheel zou worden afgezien om iedere gevoeligheid van Indonesische zijde te ontzien, terwijl die statistiek blijkbaar reeds in Juli 1956 ter perse was gegaan. Zijne Excellentie antwoordde mij, dat zijn informaties in December nog niet anders luidden en dus blijkbaar onvolledig waren, doch dat het hem zeer had verheugd, toen hij de statistiek ontving, die het tegendeel bewees.

Hierna bracht ik weer de kwestie van de juridische indeling der beide Apostolische Vicariaten op Nederlands Nieuw-Guinea, te Hollandia en Merauke, ter sprake. Ik vestigde de aandacht op de houding der leden der Verenigde Naties, die zich kortelings voor de derde maal ten gunste van het Nederlandse standpunt hadden uitgesproken. Ik wees ook op de toenemende zorgen van President Sukarno, waarbij vergeleken de kwestie van deze kerkelijke indeling van zo ondergeschikte betekenis was, dat zij wel onopgemerkt zou blijven, of althans niet tot protesten zou leiden. Mgr. Samoré antwoordde mij, dat hij in dit opzicht meer bevreesd was, en illustreerde dit met de volgende vertrouwelijke mededeling. In de jaarlijkse publicatie 'L'attivatà della Santa Sede' over 1956, waarvan een exemplaar aan Uwer Excellentie's Departement is gezonden bij dezerzijds schrijven van 1 Februari j.l. No. 57/24, staat op blz. 150: 'Nella Nuova Guinea, di cui la meta occidentale è olandese' (In Nieuw-Guinea, waarvan de westelijke helft Nederlands is). Tegen deze zin was mijn Indonesische collega komen protesteren. Op de wedervraag van Mgr. Samoré, wat dan wel geschreven had moeten worden, bleef de Indonesische Gezant weliswaar het antwoord schuldig, doch hij hield vol dat zijn regering bezwaar had tegen de constatering door het Vaticaan van het feit dat West Nieuw-Guinea Nederlands was. Ik maakte van deze gelegenheid gebruik Mgr. Samoré erop te wijzen, dat Nederland niet voor altijd West Nieuw-Guinea wilde behouden, doch gevolg zou geven aan de wensen der autochthone bevolking, zodra deze rijp was zichzelf te besturen. Indonesië was echter hiertoe niet bereid, doch wilde het gebied voorgoed annexeren. Indien er dan al sprake was van kolonialisme, dan waren de Indonesiërs de 'kolonialisten'. Zijne Excellentie was het hiermede eens.

Daarop zeide ik de aangelegenheid van het propagandistische veld naar het juridische veld te willen overbrengen en herhaalde nogmaals alle vorige argumenten, met inbegrip van die vervat in Uwer Excellentie's telegrafische instructie. Ik wees in het bijzonder op de indeling, zoals gepubliceerd in de officiële *Annuario Pontificio*, waarvan een exemplaar dezerzijds is opgezonden bij mijn schrijven van 4 Februari jl. No 64/26. Daarin wordt op blz. 1401 onder het werelddeel Azië een omschrijving gegeven van de Indonesische Archipel als omvattende de Republiek Indonesië, Brits Borneo en Portugees Timor. Op blz. 1416 en 1417 daarentegen worden onder het werelddeel 'Oceanië' de landen opgesomd die daarvan deel uit maken. Dit zijn de volgende: Australië, Melanesië, Micronesië, Nieuw-Guinea en de Bismarck-Archipel, Nieuw-Zeeland, Polynesië. Bij de landengroep Nieuw-Guinea en Bismarck-Archipel is uitdrukkelijk aangetekend, dat deze ressorteert onder de Apostolische Delegaat te Sydney. Bij de opsomming der in die landengroep gelegen Apostolische Vicariaten wordt echter als uitzondering in een noot aangetekend, dat Hollandia en Merauke ressorteren onder de Apostolische Internuntiatuur te Djakarta. De enige andere uitzondering in dit werelddeel zijn de Hawaï-eilanden die onder San Francisco ressorteren. Ik wees Mgr. Samoré erop, dat de conclusie voor de hand ligt, dat de Vaticaanse autoriteiten geen onderscheid maken tussen het Amerikaanse karakter van Hawaï en het niet-Indonesische karakter van Nieuw-Guinea. Want in deze beide gevallen – en slechts in deze beide gevallen – wordt een uitzondering gemaakt door een kerkelijke eenheid onder te brengen onder de hiërarchie in een ander werelddeel. Er werd hier duidelijk een uitzondering gemaakt op de door het Vaticaan overal elders toegepaste regel en deze uitzondering was ten nadele van Nederland.

Voorts betoogde ik dat de grenzen van de Republiek Indonesië definitief waren vastgelegd bij een internationaal verdrag tussen beide partijen met actieve medewerking der Verenigde Naties in een commissie ad hoc. De grens tussen Indonesië en Nederlands Nieuw-Guinea kon niet op één lijn worden gesteld met b.v. de Oder-Neisse Linie, die een voorlopig karakter droeg, met welk karakter de Vaticaanse autoriteiten dan ook rekening hielden. Nederlands Nieuw-Guinea was dan ook geen 'territoire disputé'. Het kon alleen wel worden aangeduid als 'territoire convoité'. Doch, zo vervolgde ik, de 'convoitise du bien d'autrui' was toch wel een al te immoreel motief om ooit als rechtsgrond te kunnen dienen en zou toch zeker door de Heilige Stoel als zodanig onderkend moeten worden.

Mijn betoog, dat zich nog iets verder uitstreckte dan ik hier weergeef, concluderende, vroeg ik Mgr. Samoré of het Vaticaan bereid zou zijn, de Apostolische Vicariaten Hollandia en Merauke, evenals die te Alexishaven, Port Moresby en Rabaul, op korte termijn onder te brengen bij de Apostolische Delegatie te Sydney, danwel onder Rabaul, waaronder voor juridische aangelegenheden ook Port Moresby behoorde.

Mgr. Samoré antwoordde mij met een dringend verzoek om geduld van de zijde der Nederlandse Regering en haar vertrouwen in de goede wil der Vaticaanse autoriteiten. Uit de mij overhandigde statistiek bleek wel duidelijk, hoe weinig Indonesische geestelijken in Indonesië werkzaam waren. Hierin lag een latent gevaar met het oog op de ultra-nationalistische instelling der Indonesische leiders, gelijk ook elders in landen die pas hun nationale zelfstandigheid hadden verworven. Het was de verplichting der Kerk om in de eerste plaats niets na te laten voor de ongehinderde uitoefening van de zorg voor de Haar toevertrouwde zielen en dus alles te vermijden wat deze zielzorg in gevaar zou kunnen brengen, ook al zouden deze belemmeringen voortspruiten uit motieven die geen voldoende basis zouden vinden in de rechtsopvattingen die wij huldigen. Mgr. Samoré kante zich weliswaar tegen de opvatting dat het Vaticaan niet voldoende neutraliteit zou in acht nemen en legde er de nadruk op, dat de interne ordening van de kerkelijke administratie tot de uitsluitende competentie der Kerk behoorde, die boven politieke invloed en inmenging moest staan, doch hij bestreed mijn argumenten niet, zodat ik begreep dat hij feitelijk argumenteerde, dat men langere tenen meer moest ontzien dan kortere. Hij sprak vrijwel uit, dat minder redelijke eisen soms meer aandacht vragen dan meer redelijke. Al wat hij mij kon toezeggen was, dat hij zou uitzien naar het opportune ogenblik en de gunstige

omstandigheden, waarop en waarin hij het Nederlands verlangen zou kunnen verwezenlijken. Hij gaf mij de verzekering dat zijn streven hierop gericht zou zijn en gaf uiting aan zijn spijt door dwingende omstandigheden niet in staat te zijn een meer concrete en in tijd beperkte toezegging te kunnen doen. Hij hoopte tenslotte bij de Nederlandse autoriteiten meer begrip te zullen vinden dan hij van de Indonesische autoriteiten gewend was.

Hieraan kan ik slechts toevoegen, dat ik van de goede wil der Vaticaanse autoriteiten overtuigd ben, die niets liever zouden willen dan Nederland in deze terwille te zijn, mits dit geen moeilijkheden veroorzaakt voor prediking en verdere zielzorg in Indonesië. Ik geloof dat Mgr. Samoré hoopt dat de ontwikkeling in Indonesië tot een gunstiger situatie zal leiden door het overdreven nationalisme naar de achtergrond te verwijzen uit hoofde van belangrijker problemen. De tegenwoordige crisis schept dusdanige onzekerheid, dat dit ogenblik allerminst geschikt lijkt voor enige verandering, die principiëel geacht moet worden kwaad bloed te zetten bij een onevenwichtige natie.

Of Indonesië uit de tegenwoordige houding der Vaticaanse autoriteiten zal trachten propagandistisch voordeel te trekken, wil ik aanvankelijk betwijfelen, omdat dit, voorzover mij bekend, nog niet eerder is gebeurd. Mocht echter ooit Indonesië zijn ongerechtvaardigde claims trachten te rechtvaardigen met een beroep op Vaticaanse regelingen, publicaties of uitspraken, dan zou ongetwijfeld de apologie van Mgr. Samoré daarmee weerlegd zijn en een nieuwe, straffere demarche m.i. nodig worden.